

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

DRUGI ODJEL

PREDMET JUREŠA PROTIV HRVATSKE

(Zahtjev br. 24079/11)

PRESUDA

STRASBOURG

22. svibnja 2018.

Ova presuda postaje pravomoćna pod okolnostima navedenima u članku 44. stavku 2. Konvencije. Može biti podvrgnuta uredničkim izmjenama.

U predmetu Jureša protiv Hrvatske,

Europski sud za ljudska prava (Drugi odjel), zasjedajući u Vijeću u sastavu:

Işıl Karakaş, *predsjednica*,
Nebojša Vučinić,
Paul Lemmens,
Valeriu Griţco,
Ksenija Turković,
Jon Fridrik Kjølbro,
Georges Ravarani, *suci*,

i Stanley Naismith, *tajnik odjela*,

nakon vijećanja zatvorenog za javnost 10. travnja 2018.

donosi sljedeću presudu koja je usvojena navedenog datuma:

POSTUPAK

1. Postupak u ovome predmetu pokrenut je na temelju zahtjeva (br. 24079/11) protiv Republike Hrvatske, koji je hrvatska državljanka gđa Ivana Jureša („podnositeljica zahtjeva”) podnijela Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Konvencija”) dana 23. ožujka 2011.

2. Podnositeljicu zahtjeva zastupao je g. D. Šuper, odvjetnik iz Osijeka. Vladu Republike Hrvatske („Vlada”) zastupala je njezina zastupnica gđa Š. Stažnik.

3. Podnositeljica zahtjeva tvrdila je posebice da je bila lišena pristupa Vrhovnom sudu Republike Hrvatske.

4. Dana 21. listopada 2014. Vlada je obaviještena o zahtjevu.

ČINJENICE**I. OKOLNOSTI PREDMETA**

5. Podnositeljica zahtjeva rođena je 1977. i živi u Osijeku.

6. Činjenično stanje predmeta, kako su ga iznijele stranke, može se sažeti kako slijedi.

7. Dana 6. studenoga 2000. odlukom Općinskog suda u Zaboku u ostavinskom postupku povodom smrti bake podnositeljice zahtjeva srodnik podnositeljice zahtjeva, M.J., i otac podnositeljice zahtjeva proglašeni su nasljednicima kuće koja nije upisana u zemljišnu knjigu.

8. Dana 18. listopada 2007. M.J. je podnio tužbu protiv podnositeljice zahtjeva pred Općinskim sudom u Zaboku u kojoj je tražio da sud utvrdi njegovo vlasništvo jedne polovice naslijeđene imovine i da naloži podnositeljici zahtjeva da mu omogući upis njegova prava vlasništva u zemljišnu knjigu. Naznačio je vrijednost predmeta spora u iznosu od 110.000,00 hrvatskih kuna (HRK).

9. Dana 5. studenoga 2007. u prvostupanjskom je postupku podnositeljica zahtjeva osporila vrijednost predmeta spora i podnijela prijedlog da se ona naznači u iznosu od 300.000,00 kn.

10. Na raspravi održanoj 23. siječnja 2008. podnositeljica zahtjeva među ostalim je povukla svoj prigovor na vrijednost predmeta spora koju je naznačio tužitelj i izjavila da je suglasna s njime.

11. U svojoj presudi od 25. travnja 2008. Općinski sud u Zaboku usvojio je tužbeni zahtjev M.J.-a.

12. Podnositeljica zahtjeva podnijela je žalbu pred Županijskim sudom u Zlataru. Dana 16. rujna 2009. drugostupanjski je sud njezinu žalbu odbio kao neosnovanu i potvrdio prvostupanjsku presudu.

13. Dana 24. studenoga 2009. podnositeljica zahtjeva podnijela je reviziju Vrhovnom sudu Republike Hrvatske osporavajući presude nižestupanjskih sudova.

14. Dana 27. svibnja 2010. Vrhovni sud proglasio je reviziju podnositeljice zahtjeva nedopuštenom *ratione valoris*. Utvrdio je da je tužba M.J.-a sastavljena od dva odvojena zahtjeva koja se temelje na različitim činjeničnim i pravnim osnovama, pri čemu se prvi odnosi na utvrđivanje prava vlasništva, a drugi na izdavanje isprave kojom će se jamčiti mogućnost upisa vlasništva u zemljišnu knjigu (u daljnjem tekstu: „izdavanje tabularne isprave”). Vrhovni sud stoga je vrijednost predmeta spora podijelio na dva i utvrdio da vrijednost svakog pojedinog zahtjeva ne prelazi *ratione valoris* prag od 100.001,00 kn (otprilike 13.300,00 eura (EUR)) koji je potreban da bi revizija bila dopuštena. Mjerodavni dio te odluke glasi kako slijedi:

„Vrijednost predmeta spora tužitelj je naznačio u tužbi u iznosu od 110.000,00 kn.

Prema odredbi čl. 37. st. 2. ZPP [(Zakon o parničnom postupku)] ako zahtjevi u tužbi proizlaze iz raznih osnova ili pojedine zahtjeve ističu različiti tužitelji ili su pojedini zahtjevi istaknuti protiv različitih tuženika, vrijednost predmeta spora se određuje prema vrijednosti svakog pojedinog zahtjeva.

U konkretnom slučaju tužitelj je istaknuo dva nenovčana zahtjeva, od kojih je jedan stvarnopravni - na utvrđenje prava suvlasništva i drugi obveznopravni zahtjev - na izdavanje tabularne isprave za upis prava suvlasništva tužitelja u zemljišnu knjigu, pa se vrijednost predmeta spora određuje prema vrijednosti svakog pojedinog zahtjeva. U takvom slučaju se vrijednost predmeta spora svakog od dvaju zahtjeva ... određuje tako da se naznačena vrijednost predmeta spora podijeli s dva.

Kako je tužitelj naznačio [jedinstvenu] vrijednost predmeta spora u iznosu od 110.000,00 kn, koja se dijeli na [broj zahtjeva], vrijednost predmeta spora svakog pojedinog zahtjeva ne prelazi 100.000,00 kn i revizija tuženice nije dopuštena.”

15. Podnositeljica zahtjeva podnijela je ustavnu tužbu Ustavnom sudu Republike Hrvatske tvrdeći da se tužbeni zahtjev M.J.-a sastoji od dva neodvojiva aspekta i da je rješenje Vrhovnog suda kojim se utvrđuje da se predmet odnosi na dva odvojena zahtjeva stoga bilo proizvoljno te da ono predstavlja povredu njezina prava na pošteno suđenje, posebice njezina prava na pristup Vrhovnom sudu, zajamčenog na temelju članka 29. Ustava.

16. Dana 17. veljače 2011. Ustavni sud odbacio je ustavnu tužbu podnositeljice zahtjeva. Utvrdio je da podnositeljica zahtjeva u svojoj ustavnoj tužbi „nije pokazala da Vrhovni sud nije poštovao odredbe Ustava povezanih s ljudskim pravima i temeljnim slobodama, odnosno da je primijenio mjerodavno pravo na proizvoljan način” te da stoga „ovaj predmet nije otvorio ustavnopravno pitanje”. Njegovo je rješenje zastupniku podnositeljice zahtjeva uručeno 3. ožujka 2011.

II. MJERODAVNO DOMAĆE PRAVO I PRAKSA

A. Zakon o parničnom postupku

17. Mjerodavne odredbe Zakona o parničnom postupku (Narodne novine br. 53/1991, 91/1992, 112/1999, 81/2001, 117/2003, 88/2005, 84/2008, 96/2008 i 123/2008), koje su bile na snazi u mjerodavnom razdoblju, glase:

Članak 35.

„(1) Kad je za utvrđivanje stvarne nadležnosti, sastava suda, prava na podnošenje revizije i u drugim slučajevima predviđenim u ovom Zakonu mjerodavna vrijednost predmeta spora, kao vrijednost predmeta spora uzima se u obzir samo vrijednost glavnog zahtjeva.”

Članak 37.

„(1) Ako jedna tužba protiv istog tuženika obuhvaća više zahtjeva koji se temelje na istoj činjeničnoj i pravnoj osnovi, vrijednost predmeta spora se određuje prema zbroju vrijednosti svih zahtjeva.

(2) Ako zahtjevi u tužbi proizlaze iz raznih osnova, ili pojedine zahtjeve ističu različiti tužitelji ili su pojedini zahtjevi istaknuti protiv različitih tuženika, vrijednost predmeta spora se određuje prema vrijednosti svakoga pojedinog zahtjeva.”

Članak 40.

“... (2) ... kad se tužbeni zahtjev ne odnosi na novčanu svotu, mjerodavna je vrijednost predmeta spora koju je tužitelj u tužbi naznačio.”

Članak 382.

„(1) Stranke mogu podnijeti reviziju protiv drugostupanjske presude:

1. ako vrijednost predmeta spora pobijanog dijela presude prelazi 100.000,00 kuna...”

B. Sudska praksa Ustavnog suda Republike Hrvatske

18. Vlada se pozvala na predmet br. U-III-3020/2006 od 26. ožujka 2014, u kojem je Ustavni sud odbio kao neosnovanu ustavnu tužbu protiv odluke Vrhovnog suda o proglašenju revizije, koja je podnesena jer je sud utvrdio vrijednost predmeta dijeljenjem te vrijednosti brojem podnositelja, nedopuštenom *ratione valoris*. Mjerodavni dio te odluke glasi kako slijedi:

„3. Podnositelji [ustavne tužbe] smatraju da im je radi stajališta Vrhovnog suda prema kojem se u konkretnom slučaju vrijednost predmeta spora dijeli na svakog podnositelja ponaosob povrijeđeno pravo na pravično suđenje zajamčeno člankom 29. stavkom 1. Ustava.

...

4.1.8. ... Ustavni sud primjećuje da je sudska praksa Vrhovnog suda u pitanju o kojem je riječ vrlo čvrsta, ustaljena i dosljedna. Da bi Ustavni sud u okolnostima konkretnog slučaja došao do zaključka kako ona [sudska praksa] - kao takva - narušava samu bit prava podnositelja na pristup sudu potrebni su vrlo ozbiljni, relevantni i dostatni razlozi koji bi bili sadržani u ustavnoj tužbi i koji bi mogli uvjeriti Ustavni sud da se od prava koje je Vrhovni sud stvorio u svojoj sudskoj praksi treba odstupiti u konkretnom slučaju.

4.1.9. Razmatrajući sadržaj ustavne tužbe, Ustavni sud utvrđuje da u njoj nisu navedeni [potrebni] ozbiljni, relevantni i dostatni razlozi zbog kojih bi bio dužan utvrditi povredu prava na pristup sudu u konkretnom slučaju...”

C. Sudska praksa Vrhovnog suda Republike Hrvatske

1. Rješenja u kojima je Vrhovni sud utvrdio da tužbeni zahtjev za utvrđivanje prava vlasništva i izdavanje tabularne isprave predstavlja jedan zahtjev

19. U svojim rješenjima br. Rev-183/04-2 od 15 lipnja 2004., Rev-913/2005-2 od 21. veljače 2006., Rev-477/06-2 od 6. lipnja 2006., Rev-1121/06-2 od 7. veljače 2007., Rev-1070/07-2 od 14. studenoga 2007., Rev-1026/07-2 od 20. veljače 2008., Rev-180/08-3 od 26. rujna 2008., Rev-357/2008-2 od 21. siječnja 2009., Rev-430/08-2 od 28 siječnja 2009., Rev-1360/07-2 od 30. siječnja 2009., Rev-271/07-4 od 10. ožujka 2009. i Rev-339/08-2 od 29 travnja 2010. Vrhovni sud, pozivajući se na članak 37. stavak 2. Zakona o parničnom postupku, utvrdio je da tužba za utvrđivanje prava vlasništva i izdavanje tabularne isprave predstavlja jedan zahtjev. Primjerice:

Rev-183/04-2 od 15. lipnja 2004.

„U ovom predmetu je riječ o sporu radi utvrđenja prava suvlasništva i izdavanja tabularne isprave. U smislu čl. 37. ZPP kad više tužitelja jednom tužbom traži utvrđivanje njihova suvlasništva nekretnina na jednake dijelove i izdavanje tabularne isprave, te pritom naznače jedinstvenu vrijednost predmeta spora, za ocjenu

dopuštenosti revizije mjerodavna je vrijednost predmeta spora koja se dobije dijeljenjem naznačene [jedinstvene] vrijednosti brojem tužitelja.”

Rev-430/08-2 od 28. siječnja 2009.

„Prvostupanjskom presudom prihvaćena su dva zahtjeva istaknuta u jednoj tužbi tužiteljice i to prvi na utvrđenje ništavosti ugovora o prodaji ..., a drugi na utvrđenje prava suvlasništva ... uz nalaganje ... uknjižbe prava suvlasništva.

[Jedinstvena] vrijednost predmeta spora svakog od tih zahtjeva ... određuje se u smislu čl. 37. st. 2. Zakona o parničnom postupku ... tako da se podijeli s brojem dva.”

Rev-1360/07-2 od 30. siječnja 2009.

„U ovom predmetu je riječ o sporu radi [1] utvrđenja prava suvlasništva i izdavanja tabularne isprave te [2] brisanja fiducije... U predmetnoj tužbi je vrijednost predmeta spora označena sa iznosom 100.001,00 kn, a tužiteljica je istaknula dva tužbena zahtjeva protiv dvoje tuženika.

Imajući na umu sve izloženo, ... vrijednost predmeta spora svakog pojedinog zahtjeva u odnosu na svakog tuženika ... ne prelazi iznos od 100.000,00 kn...”

Rev-271/07-4 od 10. ožujka 2009.

„Tužiteljica je u ovom postupku postavila dva tužbena zahtjeva i to jedan na utvrđenje prava suvlasništva i izdavanje tabularne isprave, a drugi na utvrđenje ništavosti Ugovora o kreditu.

Slijedom toga, ... dijeleći tako utvrđenu vrijednost predmeta spora sa dva, obzirom na dva postavljena tužbena zahtjeva...”

Rev-339/08-2 od 29. travnja 2010.

„Drugostupanjskom presudom prihvaćena je žalba tužitelja, preinačena prvostupanjska presuda i suđeno je:

„Utvrđuje se da je tužitelj ... vlasnik nekretnine ... pa se nalaže I. tuženici ... i II. tuženiku ... da mu to pravo priznaju i da mu [podnositelju] izdaju tabularnu ispravu radi upisa prava vlasništva u zemljišnoj knjizi...”

Odredbom čl. 37. st. 2. ZPP propisano je da ako zahtjevi u tužbi proizlaze iz raznih osnova ili ako pojedine zahtjeve ističu različiti tužitelji ili ako su pojedini zahtjevi istaknuti protiv različitih tuženika, da se vrijednost predmeta spora određuje prema vrijednosti svakog pojedinog zahtjeva.

Tužbeni zahtjev u ovom postupku istaknut je protiv dva tuženika, ... pa se vrijednost predmeta spora dijeli na dva...”

2. Rješenja u kojima je Vrhovni sud utvrdio da tužbeni zahtjev za utvrđivanje prava suvlasništva i izdavanje tabularne isprave predstavlja dva odvojena zahtjeva

20. U svojim rješenjima br. Rev-807/08-2 od 1. veljače 2010., Rev-1021/08-2 od 10. svibnja 2010., Rev-425/09-2 od 27. svibnja 2010., Rev-638/10-25 od 13. rujna 2010., Rev-34/10-2 od 24. rujna 2010., Rev-697/10-

2 od 24.rujna 2010. i Rev-1417/10-2 od 25. siječnja 2011. Vrhovni sud utvrdio je da tužbe za utvrđivanje prava vlasništva i izdavanje tabularne isprave predstavljaju dva zahtjeva koji se temelje na različitim osnovama. Primjerice:

Rev-807/08-2 od 1. veljače 2010.

„U konkretnom slučaju tužiteljica je postavila u tužbi stvarnopravni tužbeni zahtjev na utvrđenje prava vlasništva nekretnina i obveznopravni zahtjev radi izdavanja tabularne isprave koji proizlaze iz različite činjenične i pravne osnove.

Vrijednost predmeta spora naznačena je sa iznosom od 102.000,00 kn, pa je slijedom citirane odredbe čl. 37. st. 2. ZPP vrijednost predmeta spora svakog zahtjeva 51.000,00 kn...

Kako vrijednost predmeta spora ne prelazi iznos od 100.000,00 kn, to je reviziju tužiteljice temeljem čl. 392. ZPP [(Zakon o parničnom postupku)] valjalo odbaciti kao nedopuštenu.”

Rev-1021/08-2 od 10. svibnja 2010.

„Tužitelj je ... kao vrijednost predmeta spora naznačio iznos od 101.000,00 kn.

Odredbom čl. 37. st. 2. ZPP propisano je da ako zahtjevi u tužbi proizlaze iz raznih osnova, ili pojedine zahtjeve ističu različiti tužitelji ili su pojedini zahtjevi istaknuti protiv različitih tuženika, vrijednost predmeta spora se određuje prema vrijednosti svakoga pojedinog zahtjeva.

U konkretnom predmetu tužitelj je u tužbi postavio dva tužbena zahtjeva koji proizlaze iz različitih osnova, i to stvarnopravni tužbeni zahtjev radi utvrđenja prava vlasništva i obveznopravni radi izdavanja tabularne isprave pa je na temelju odredbe čl. 37. st. 2. ZPP [(Zakon o parničnom postupku)] vrijednost predmeta spora svakog od zahtjeva 51.500,00 kn.

Kako vrijednost predmeta spora ne prelazi iznos od 100.000,00 kn, to je reviziju tužitelja valjalo odbaciti kao nedopuštenu na temelju čl. 392. st. 1. ZPP [(Zakon o parničnom postupku)].”

Rev-638/10-2 od 13. rujna 2010.

„Tužitelj je u tužbi naznačio vrijednost predmeta spora sa iznosom od 110.000,00 kn. Tužbu je podnio protiv dva tuženika, a tužba sadrži i dva tužbena zahtjeva, i to stvarnopravni radi utvrđenja prava vlasništva [zahtjev *in rem*] i obveznopravni radi izdavanja tabularne isprave [zahtjev *in personam*]. Svaki od ovih [dva] zahtjeva istaknut je protiv dva tuženika... Kako je tužitelj naznačio vrijednost predmeta spora u iznosu od 110.000,00 kn, to se navedena vrijednost predmeta spora dijeli prema svakom postavljenom zahtjevu [(broju zahtjeva)] i u odnosu na svakog tuženika [(broju tuženika)] – te u odnosu na tužbene zahtjeve pojedinačno protiv svakog tuženika [vrijednost predmeta spora] ne prelazi iznos od 100.000,00 kn.”

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 6. STAVKA 1. KONVENCIJE

21. Podnositeljica zahtjeva prigovorila je da je bila lišena pristupa Vrhovnom sudu Republike Hrvatske. Pozvala se na članak 6. stavak 1. Konvencije, koji u mjerodavnom dijelu glasi:

„Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ... svatko ima pravo da ... sud pravično ... ispita njegov slučaj ...”

A. Dopuštenost

1. Tvrdnje stranaka

(a) Iscrpljivanje domaćih pravnih sredstava

22. Vlada je tvrdila da podnositeljica zahtjeva nije iscrpila sva dostupna domaća pravna sredstva jer je na raspravi održanoj 23. siječnja 2008. pred prvostupanjskim sudom povukla svoj prigovor na vrijednost predmeta spora. Time se je podnositeljica zahtjeva svjesno izložila mogućnosti da se njezina revizija proglašena nedopuštenom na *ratione valoris* osnovi s obzirom na to da je znala da njezino pravo na reviziju ovisi o vrijednosti predmeta spora. Točnije, da je podnositeljica zahtjeva ustrajala u svom prigovoru, prvostupanjski sud trebao bi utvrditi vrijednost predmeta spora i tražiti informacije o tržišnoj cijeni sporne imovine od nadležnog ureda Porezne uprave. Nadalje, da je prvostupanjski sud ispitaio pitanje vrijednosti predmeta spora i utvrdio iznos istovjetan naznačenoj vrijednosti, podnositeljica zahtjeva imala bi mogućnost osporavanja tog iznosa u svojoj žalbi protiv prvostupanjske presude.

23. Podnositeljica zahtjeva nije se očitovala o prethodno navedenome.

(b) Četvrtostupanjski karakter prigovora

24. Vlada je tvrdila da prigovor koji je podnositeljica zahtjeva podnijela pred ovim Sudom predstavlja četvrtostupanjski postupak s obzirom na to da podnositeljica zahtjeva od Suda traži da ispravi navodne činjenične i pravne pogreške domaćih sudova i da svojim mišljenjem zamijeni pravno shvaćanje Vrhovnog suda o dopuštenosti revizije, što je protivno načelu supsidijarnosti kao temeljnom načelu Suda. Vlada smatra da je način na koji je Vrhovni sud utvrdio vrijednost predmeta spora uređen odredbama Zakona o parničnom postupku kojima je utvrđeno da ako jedna tužba protiv istog tuženika obuhvaća više zahtjeva, domaći sud ocjenjuje temelje li se zahtjevi na istim ili različitim činjeničnim i pravnim osnovama („objektivna kumulacija zahtjeva”). Ako se zahtjevi temelje na istoj činjeničnoj i pravnoj osnovi („kvalificirana objektivna kumulacija”), vrijednost predmeta spora

sud određuje zbrojem svih spornih iznosa i utvrđivanjem jedinstvenog iznosa koji tada postaje ispravna vrijednost predmeta spora za potrebe dopuštenosti revizije na *ratione valoris* osnovi. Ako se zahtjevi temelje na različitim činjeničnim i pravnim osnovama („standardna objektivna kumulacija”), vrijednost predmeta spora utvrđuje se tako da se svakom zahtjevu dodijeli pripadajuća vrijednost u okviru spora, a dopuštenost revizije ocjenjuje se zasebno za svaki zahtjev. Stoga je u predmetu podnositeljice zahtjeva zadatak Vrhovnog suda bio da utvrdi odnosi li se predmetna tužba na standardnu ili kvalificiranu objektivnu kumulaciju zahtjeva, pa je Vrhovni sud u skladu s vrlo čvrstom i ustaljenom sudskom praksom utvrdio da se mora primijeniti članak 37. stavak 2. Zakona o parničnom postupku. Vlada je naglasila da zadatak Suda nije ni tumačenje ni primjena mjerodavnih odredbi postupovnog ili materijalnog domaće prava, odnosno djelovanje kao sud četvrtog stupnja.

25. Vlada je istaknula da prethodno opisan način utvrđivanja vrijednosti predmeta spora nije samo propisan odredbama Zakona o parničnom postupku, već i sukladan vrlo čvrstoj, ustaljenoj i višegodišnjoj sudskoj praksi Vrhovnog suda koja se primjenjuje od 1990. godine i čiju primjenu podržava većina vodećih hrvatskih pravnih stručnjaka.

26. Podnositeljica zahtjeva nije se očitovala o prethodno navedenome.

2. Ocjena Suda

(a) Iscrpljivanje domaćih pravnih sredstava

27. Sud smatra da se tvrdnje Vlade u biti odnose na pitanje može li se prigovor tuženice na vrijednost predmeta spora koji je u tužbi naznačio tužitelj smatrati učinkovitim pravnim sredstvom u smislu prigovora podnositeljice zahtjeva na temelju članka 6. Konvencije.

28. Sud ističe da je načelo supsidijarnosti jedno od temeljnih načela na kojima počiva sustav Konvencije. To znači da je mehanizam za zaštitu temeljnih prava uspostavljen Konvencijom supsidijaran nacionalnim sustavima za zaštitu ljudskih prava (vidi *Vučković i drugi protiv Srbije* (preliminarni prigovor) [VV], br. 17153/11 i 29 drugih zahtjeva, stavak 69., 25. ožujka 2014., i *Gherghina protiv Rumunjske* [VV] (odl.), br. 42219/07, stavak 83., 9. srpnja 2015.). U skladu s člankom 35. stavkom 1. Konvencije Sud predmet može razmotriti tek nakon što se iscrpe sva domaća pravna sredstva. Svrha je članka 35. državama potpisnicama dati priliku da spriječe ili isprave povrede prava za koje se navodi da su ih počinile, prije nego se ti navodi podnesu Sudu (vidi, primjerice, *Gherghina*, prethodno citirano, stavak 84., *Hentrich protiv Francuske*, 22. rujna 1994, stavak 33., Serija A br. 296-A, *Remli protiv Francuske*, 23. travnja 1996, stavak 33., *Izješća o presudama i odlukama 1996-II*, i *Radomilja i drugi protiv Hrvatske* [VV], br. 37685/10, stavak 117., 20. ožujka 2018.). Stoga prigovor podnesen Sudu prvo treba podnijeti odgovarajućim nacionalnim sudovima, barem u biti, u

skladu s formalnim pretpostavkama domaćeg prava i unutar propisanih rokova (vidi *Vučković*, prethodno citirano, stavak 72.). Presuditi drugačije ne bi bilo u skladu sa supsidijarnim karakterom sustava Konvencije (vidi *Gavril Yosifov protiv Bugarske*, br. 74012/01, stavak 42., 6. studenoga 2008.).

29. Unatoč tome, obveza iscrpljivanja domaćih pravnih sredstava iziskuje da se podnositelj na uobičajen način posluži pravnim sredstvima koja su učinkovita, dostatna i dostupna u odnosu na svoje prigovore temeljem Konvencije (vidi *Vučković*, prethodno citirano, stavak 73., *Balogh protiv Mađarske*, br. 47940/99, stavak 30., 20. srpnja 2004., i *John Sammut i Visa Investments Limited protiv Malte* (odl.), br. 27023/03, 28. lipnja 2005.). Da bi bilo učinkovito, pravno sredstvo mora biti sposobno izravno riješiti predmet spora i mora pružiti razumne izgleda za uspjeh (vidi *Balogh*, prethodno citirano, stavak 30., i *Sejdovic protiv Italije* [VV], br. 56581/00, stavak 46., 1. ožujka 2006.). Ako na nacionalnoj razini postoji pravno sredstvo koje domaćim sudovima omogućuje da, barem u biti, ispitaju tvrdnju o povredi danog prava iz Konvencije, to je pravno sredstvo koje bi trebalo iscrpiti. Nije dovoljno što je podnositelj zahtjeva neuspješno upotrijebio drugo pravno sredstvo koje je moglo izmijeniti osporenu mjeru na drugoj osnovi koja nema veze s prigovorom na povredu prava iz Konvencije. Prigovor prema Konvenciji jest taj koji se mora iznijeti na nacionalnoj razini da bi „učinkovita pravna sredstva” bila iscrpljena. Bilo bi suprotno supsidijarnom karakteru sustava Konvencije kada bi se podnositelj zahtjeva, zanemarujući moguću argumentaciju na temelju Konvencije, mogao pred nacionalnim tijelima osloniti na neku drugu osnovu za pobijanje osporene mjere, a zatim podnijeti zahtjev Sudu zasnivajući ga na argumentaciji na temelju Konvencije (vidi *Van Oosterwijck protiv Belgije*, br. 7654/76, stavci 33. – 34., 6. studenoga 1980.).

30. U ovom predmetu Sud prvo primjećuje da podnositeljica zahtjeva u svom zahtjevu Sudu nije prigovorila da je prvostupanjski sud utvrdio premalu vrijednost predmeta spora, već je prigovorila da je lišena pristupa Vrhovnom sudu zbog načina na koji je taj sud protumačio mjerodavnu odredbu postupovnog prava i zbog tog tumačenja vrijednost predmeta spora podijelio na dva i, slijedom toga, proglasio njezinu reviziju nedopuštenom *ratione valoris*. Sud nadalje primjećuje da je iznos koji je izvorno naznačio tužitelj već bio viši od praga (vidi prethodne stavke 8. i 17.), što znači da povlačenje prigovora nije ni na koji način utjecalo na utvrđivanje je li naznačena vrijednost viša od praga. Sud također primjećuje da je podnositeljica zahtjeva Ustavnom sudu podnijela ustavnu tužbu protiv rješenja Vrhovnog suda. Prigovorila je, među ostalim, na temelju članka 29. Ustava da se djelovanje tužitelja sastojalo od dva neodvojiva aspekta i da je rješenje Vrhovnog suda kojim se utvrđuje da se predmet odnosi na dva odvojena zahtjeva stoga bilo proizvoljno te da je njime lišena svog prava na pristup sudu. Nadalje, članak 29. Ustava istovjetan je članku 6. Konvencije

koja je izravno primjenjiva u Hrvatskoj. Stoga se ne može reći da podnositeljica zahtjeva nije upotrijebila standardne načine iscrpljivanja domaćih pravnih sredstava ni da nije pružila odgovarajuću priliku Ustavnom sudu da ispravi njezinu situaciju.

31. Sukladno tome Sud zaključuje da se u specifičnim okolnostima ovog predmeta prigovor Vlade mora odbaciti.

(b) Četvrtostupanjski karakter prigovora

32. Sud smatra da se ova tvrdnja odnosi na osnovanost prigovora, pa će je ispitati u tom kontekstu.

(c) Zaključak

33. Sud primjećuje da zahtjev nije očigledno neosnovan u smislu članka 35. stavka 3. točke (a) Konvencije i da nije nedopušten ni po kojoj drugoj osnovi. Stoga se mora proglasiti dopuštenim.

B. Osnovanost

1. Tvrdnje stranaka

34. Podnositeljica zahtjeva prigovorila je da je bila lišena pristupa Vrhovnom sudu zbog načina na koji je taj sud protumačio mjerodavne odredbe postupovnog prava, što je bilo protivno sudskoj praksi Vrhovnog suda. Svoj je prigovor potkrijepila sljedećim tvrdnjama.

35. Podnositeljica zahtjeva istaknula je da je prema odredbama mjerodavnog domaćeg prava, točnije Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, za stjecanje vlasništva imovine potrebno imati pravne osnove za stjecanje vlasništva, odnosno pravni temelj. Tužitelj je u svojoj tužbi tražio utvrđivanje svog dijela naslijeđene imovine koja nije upisana u zemljišne knjige, odnosno tvrdio je da je vlasništvo predmetne imovine stekao nasljeđivanjem. Podnositeljica zahtjeva naglasila je da su domaći sudovi u potpunosti zanemarili članak 128. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima kojim je utvrđeno da nasljednik stječe vlasništvo u času otvaranja nasljedstva ostavitelja, točnije u času njegove smrti. Nadalje je nasljednik ovlašten ishoditi upis prava vlasništva u zemljišnoj knjizi. To znači da je presuda prvostupanjskog suda o stjecanju vlasništva nasljeđivanjem bila deklaratorna i da nije bilo potrebe da sud naloži podnositeljici zahtjeva da tužitelju izda tabularnu izjavu (dopuštenje upisa imovine). Nadalje, tužitelj nije tvrdio (niti je to prvostupanjski sud utvrdio u svojoj presudi) da podnositeljica zahtjeva ima obvezu to učiniti. Podnositeljica zahtjeva zatim je naglasila da na temelju Zakona o obveznim odnosima obveze nastaju na temelju pravnih poslova, u slučaju nanošenja štete, nepravog posloводства, posloводства bez naloga, javnog obećanja nagrade i izdavanja vrijednosnih papira. No obveze ne nastaju nasljeđivanjem. S obzirom na prethodno

navedeno nije postojala ni činjenična ni pravna osnova na kojoj bi Vrhovni sud mogao temeljiti svoj zaključak da je tužba tužitelja sastavljena od dva zahtjeva – jednog koji se odnosi na prava vlasništva i drugog koji se temelji na obveznom pravu, odnosno da se predmetni zahtjevi temelje na različitim činjeničnim i pravnim osnovama. Stoga je način na koji je Vrhovni sud primijenio zakonske zahtjeve *ratione valoris* za podnošenje revizije bio očigledno nerazuman. Taj je način također bio u suprotnosti s praksom Vrhovnog suda.

36. Vlada tvrdi da je podnositeljica zahtjeva ograničila svoj zahtjev na pitanje pristupa Vrhovnom sudu, a da pritom nije uzela u obzir da Sud prilikom ispitivanja prigovora o povredi članka 6. stavka 1. Konvencije procjenjuje je li postupak u cjelini ispunio standarde iz članka 6. stavka 1. Konvencije. Vlada je naglasila da je osnovanost predmeta podnositeljice zahtjeva ispitana na dvije razine nadležnosti, prvostupanjskom i drugostupanjskom sudu. Osim toga, predmetni postupak vodio se u skladu s postupovnim jamstvima iz članka 6. stavka 1. Konvencije. Nadalje, s obzirom na načelo po kojem pravo pristupa sudu nije apsolutno pravo podnositeljici zahtjeva nije se moglo jamčiti pravo na suđenje na tri razine nadležnosti.

37. Sukladno prethodno navedenome Vlada je naglasila da država ima široku slobodu procjene u pogledu ograničenja koja može nametnuti pojedincu koji podnosi reviziju. Stoga država može propisati bilo koji zahtjev u pogledu prava na izjavljivanje revizije, a samo neispunjenje zahtjeva od strane podnositeljice zahtjeva u danim pravnim uvjetima nije povreda njezina prava na pristup sudu. Točnije, ograničenja na podnošenje revizije utvrđena u Zakonu o parničnom postupku teže legitimnom cilju te postoji razuman odnos razmjernosti između upotrijebljenih sredstava i legitimnog cilja koji se nastoji postići.

38. Vlada je nadalje tvrdila da je tužba u predmetu podnositeljice zahtjeva bila sastavljena od dva zahtjeva. Prvi (deklaratorni) zahtjev temeljio se na pitanju o tome tko je vlasnik i u kojem omjeru, dok se drugi zahtjev (kondemnatorni) odnosio na pitanje tabularne izjave. Pravni temelj prvog zahtjeva proizlazi iz pitanja o pravu vlasništva koje je uređeno odredbama Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, a pravni temelj drugog zahtjeva proizlazi iz ugovornog odnosa uređenog Zakonom o obveznim odnosima. Stoga je Vrhovni sud ispravno zaključio da je riječ o dva zahtjeva koji se temelje na različitim činjeničnim i pravnim osnovama te da bi se vrijednost predmeta spora trebala podijeliti u skladu s odredbama članka 37. stavka 2. Zakona o parničnom postupku.

39. Vlada smatra da se rješenje Vrhovnog suda nije temeljilo samo na mjerodavnom domaćem pravu, već da je i sukladno višegodišnjoj domaćoj sudskoj praksi koju potvrđuju domaći pravni stručnjaci i Ustavni sud. Vlada je posebice istaknula da podnositeljica zahtjeva Sudu nije iznijela sudsku praksu kojom bi osporila tvrdnje iz očitovanja Vlade.

40. Uzimajući u obzir sve prethodno navedeno, Vlada smatra da prikaz činjenica koji je podnositeljica zahtjeva iznijela i opširna objašnjenja o tome kako se, prema njezinom mišljenju, trebalo protumačiti i primijeniti mjerodavno domaće pravo predstavlja „zahtjev četvrtog stupnja”.

2. Ocjena Suda

41. Sud ponavlja da članak 6. stavak 1. Konvencije svima osigurava pravo da sudu ili sudištu podnesu zahtjev u vezi sa svojim pravima i obvezama građanske naravi. Pravo na pristup, točnije pravo na pokretanje postupka pred sudom u građanskim predmetima, jedan je od aspekata tog „prava na sud” (vidi posebice *Golder protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 21. veljače 1975., stavci 28. – 36., Serija A br. 18, i *Zubac protiv Hrvatske* [VV], br. 40160/12, stavak 76., 5. travnja 2018.). No to pravo nije apsolutno, već ono može biti podvrgnuto ograničenjima. Ta se ograničenja dopuštaju implicitno s obzirom na to da pravo na pristup sudu po samoj svojoj naravi zahtjeva regulaciju države. U tom pogledu države ugovornice imaju određenu slobodu procjene, no Sud je taj koji donosi konačnu odluku o poštovanju zahtjeva iz Konvencije. Međutim, ta ograničenja ne smiju ograničiti ili umanjiti pristup koji pojedinac ima na raspolaganju na takav način ili u takvom opsegu koji umanjuje samu bit prava. Nadalje, ograničenje neće biti spojivo s člankom 6. stavkom 1. ako ne teži legitimnom cilju te ako ne postoji razumni odnos razmjernosti između upotrijebljenih sredstava i legitimnog cilja koji se nastoji postići (vidi, primjerice, *Ashingdane protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 28. svibnja 1985., stavak 57., Serija A br. 93, *Stubbings i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 22. listopada 1996., stavak 50., *Izješća 1996-IV*, i *Zubac*, prethodno citirano, stavak 78.).

42. U ovom predmetu Sud prvo primjećuje da je tužitelj u prethodno navedenom parničnom postupku tražio utvrđivanje vlasništva svog dijela naslijeđene imovine i dopuštenje da upiše to vlasništvo u zemljišnu knjigu, odnosno izdavanje tabularne izjave. Vrijednost predmeta spora naznačio je u iznosu od 110.000,00 kn (vidi prethodne stavke 7. i 8.). Nakon što su prvostupanjski i drugostupanjski sud presudili u korist tužitelja, dana 24. studenoga 2009. podnositeljica zahtjeva podnijela je reviziju Vrhovnom sudu (vidi prethodni stavak 13.). Dana 27. svibnja 2010. Vrhovni sud proglasio je reviziju podnositeljice zahtjeva nedopuštenom *ratione valoris*. Utvrdio je da je tužba M.J.-a sastavljena od dva odvojena zahtjeva: jednog za utvrđivanje prava vlasništva i drugog za izdavanje isprave kojom će mu se omogućiti upis vlasništva u zemljišnu knjigu, odnosno izdavanje tabularne izjave (vidi prethodni stavak 14.). Vrhovni sud stoga je vrijednost predmeta spora podijelio na dva i utvrdio da vrijednost svakog pojedinog zahtjeva ne prelazi *ratione valoris* prag od 100.001,00 kn koji je potreban da bi revizija bila dopuštena, kao što je utvrđeno člankom 382. Zakona o parničnom postupku (vidi prethodni stavak 17.).

43. Nakon analize rješenja Vrhovnog suda citiranih u prethodnom stavku 19. Sud primjećuje da se ona razlikuju u primjeni prava, točnije članka 37. stavka 2. Zakona o parničnom postupku. U tom pogledu Sud primjećuje da se Vrhovni sud, u razdoblju kada je podnositeljica zahtjeva podnijela svoju reviziju, u predmetima sličnima njezinom pozvao na članak 37. stavak 2. Zakona o parničnom postupku i na temelju njega razmatrao tužbe za utvrđivanje prava vlasništva i izdavanje tabularne izjave kao jedan zahtjev (vidjeti prethodni stavak 19.). No u određenom je trenutku, odnosno od 1. veljače 2010., Vrhovni sud počeo mijenjati svoje tumačenje članka 37. stavka 2. Zakona o parničnom postupku u predmetima sličnima predmetu podnositeljice zahtjeva te je razmatrao tužbene zahtjeve za utvrđivanje prava vlasništva i izdavanje tabularne izjave kao dva zahtjeva. To tumačenje nastavilo se primjenjivati u praksi i nakon 10. svibnja 2010. (vidjeti prethodni stavak 19.).

44. Stoga u ovom predmetu nije riječ o različitim tumačenjima Vrhovnog suda koja bi mogla stvoriti pravnu nesigurnost, nego o promjeni sudske prakse. Sud s tim u vezi ponavlja da je prvenstveno na domaćim sudovima da tumače i primjenjuju domaće pravo (vidi *Worm protiv Austrije*, 29. kolovoza 1997., stavak 38., *Izvešća* 1997-V). Nadalje, kao što je utvrđeno u predmetu *S.S. Balıklıçeşme Beldesi Tarım Kalkınma Kooperatifi i drugi protiv Turske* (br. 3573/05, 3617/05, 9667/05, 9884/05, 9891/05, 10167/05, 10228/05, 17258/05, 17260/05, 17262/05, 17275/05, 17290/05 i 17293/05, 30. studenoga 2010.), kada to nije proizvoljno ili očigledno nerazumno, domaći sudovi imaju diskrecijske ovlasti koje im omogućuju promjenu sudske prakse, osobito u državama (kao što je Hrvatska) sa sustavom pisanog prava koje u teoriji nisu vezane presedanima (usp. s *Borg protiv Malte*, br. 37537/13, stavak 111., 12. siječnja 2016., i *Petro-M SRL i Rinax-TVR SRL protiv Republike Moldavije* (odl.), br. 44787/05, stavak 31., 23. ožujka 2017.).

45. Nakon ispitivanja okolnosti Sud presuđuje da nije došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije.

IZ TIH RAZLOGA SUD

1. *Utvrđuje* jednoglasno da je zahtjev dopušten;
2. *Presuđuje*, sa četiri glasa prema tri, da nije došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije.

Sastavljeno na engleskom jeziku i otpravljeno u pisanom obliku 22. svibnja 2018. godine u skladu s pravilom 77. stavcima 2. i 3. Poslovnika Suda.

Stanley Naismith
Tajnik

Işıl Karakaş
Predsjednica

U skladu s člankom 45. stavkom 2. Konvencije i pravilom 74. stavkom 2. Poslovnika Suda ovoj se presudi dodaju sljedeća izdvojena mišljenja:

- (a) suglasno mišljenje suca Lemmensa;
- (b) zajedničko izdvojeno mišljenje sutkinja Karakaş i Turković i suca Vučinića.

A.I.K.
S.H.N.

SUGLASNO MIŠLJENJE SUCA LEMMENZA

1. Suglasan sam s većinom da nije došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije.

No odlučio bih se za neznatno drugačije obrazloženje.

2. Podnositeljica zahtjeva prigovara na rješenje Vrhovnog suda kojim se njezina revizija proglašava nedopuštenom (vidi stavak 34. presude). Tvrdi da je način na koji je Vrhovni sud primijenio zakonski zahtjev *ratione valoris* za podnošenje revizije bio očigledno nerazuman i protivan praksi tog suda (vidi stavak 35. presude).

Riječ je o prigovoru usmjerenom na relativno ograničeno pitanje. Podnositeljica zahtjeva u osnovi tvrdi da je Vrhovni sud pogrešno protumačio domaće pravo. Neprecizno upućuje na postojeću praksu Vrhovnog suda u drugom značenju, no ne iznosi nijedan konkretan primjer¹. Ne tvrdi da je u njezinom predmetu došlo do promjene sudske prakse, a još manje da ta promjena nije spojiva sa zahtjevima iz članka 6. stavka 1.

Stoga smatram da bi bilo dovoljno da se samo napomenulo da tumačenje i primjena domaćeg prava od strane Vrhovnog suda u predmetu podnositeljice zahtjeva nisu bili proizvoljni ni očigledno nerazumni (vidi stavak 44. presude). Jasno je da tumačenje po kojem se tužbe koje se temelje na različitim pravnim temeljima smatraju odvojenim zahtjevima za potrebe članka 37. Zakona o parničnom postupku nije ni u kojoj mjeri proizvoljno ni nerazumno. Nadalje, ta je ocjena sukladna s ocjenom Ustavnog suda u predmetu podnositeljice zahtjeva (vidi stavak 16. presude).

Sama činjenica da bi mogla postojati rješenja u drugom značenju od onog u predmetu podnositeljice zahtjeva nije dovoljna kao dokaz proizvoljnosti ili nerazumnosti posljednje navedenog rješenja. Nema potrebe za razmatranjem šireg pitanja promjene postojeće sudske prakse (vidi stavke 43. i 44. presude te izdvojeno mišljenje manjine) s obzirom na to da podnositeljica zahtjeva nije na odgovarajući način iznijela to pitanje.

3. Ako želi detaljnije analizirati to pitanje, Sud bi mogao ispitati jesu li učinci tumačenja domaćeg prava od strane Vrhovnog suda spojivi s Konvencijom (vidi, među drugim izvorima, *Waite i Kennedy protiv Njemačke* [VV], br. 26083/94, stavak 54., ECHR 1999-I, *Radomilja i drugi protiv Hrvatske* [VV], br. 37685/10 i 22768/12, stavak 149., ECHR 2018, i *Zubac protiv Hrvatske* [VV], br. 40160/12, stavak 81., 5. travnja 2018.). Učinak je proglašenosti nedopuštenosti revizije podnositeljice zahtjeva.

Mjerodavna načela ponavljaju se u stavku 41. presude. Odnose se na spojivost ograničenja prava pristupa sudu s člankom 6. stavkom 1. Konvencije.

1. Do domaće sudske prakse navedene u stavku 19. većinom se došlo istraživanjem ovog Suda. Smatram da istraživanje tog opsega nije bilo potrebno s obzirom na tvrdnje koje je iznijela podnositeljica zahtjeva.

Smatram da je osporeni prag *ratione valoris* za revizije Vrhovnom sudu obuhvaćen općeprihvaćenim legitimnim ciljem čija je svrha osigurati da se Vrhovni sud, s obzirom na samu bit njegove uloge, bavi samo pitanjima od potrebnog značaja (vidi *Zubac*, prethodno citirano, stavak 105.). Nadalje, uzimajući u obzir da su o predmetu podnositeljice zahtjeva odlučivale dvije razine nacionalnih sudova (Općinski sud i Županijski sud) koji su imali punu nadležnost u tom predmetu, da u konkretnom predmetu nije došlo do vidljivog nedostatka poštenosti i da je uloga Vrhovnog suda bila ograničena na preispitivanje primjene mjerodavnog domaćeg prava od strane nižestupanijskih sudova, rješenje Vrhovnog suda nije predstavljalo nerazmjerno ograničenje prava pristupa sudu i nije narušilo samu bit prava podnositeljice zahtjeva na pristup sudu (usp. *ibid.*, stavak 125.).

4. Na temelju prethodno navedenoga suglasan sam s većinom da nije došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije.

ZAJEDNIČKO IZDOJENO MIŠLJENJE SUTKINJA KARAKAŠ I TURKOVIĆ I SUCA VUČINIĆA

1. Nismo suglasni s mišljenjem većine da nije došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije u pogledu prava podnositeljice zahtjeva na pristup Vrhovnom sudu.

2. U ovom je predmetu Vrhovni sud, navodno protivno svojoj ustaljenoj praksi prema kojoj se tužba za utvrđivanje prava vlasništva i izdavanje tabularne izjave razmatra kao jedan zahtjev, razmatrao tužbu podnositeljice zahtjeva kao dva odvojena zahtjeva. Vrhovni sud stoga je vrijednost predmeta spora podijelio na dva i utvrdio na temelju tog izračuna da vrijednost predmeta spora u predmetu podnositeljice zahtjeva ne prelazi *ratione valoris* prag (100.000,00 kn) koji je potreban da bi revizija bila dopuštena (vidi stavak 42. presude). Podnositeljica zahtjeva prigovorila je da je takvim postupanjem Vrhovnog suda proizvoljno lišena pristupa tom sudu (vidi stavak 34. presude) i da je njezina jedina motivacija bila želja za „učinkovitim” odnosno „jezgrovitim” rješavanjem predmeta (vidi zahtjev podnositeljice zahtjeva, str. 3., i njezino očitovanje, str. 2.). Tvrđila je i da je očigledno nerazumno tumačenje da se tužba za utvrđivanje prava vlasništva i izdavanje tabularne izjave sastoji od dva odvojena zahtjeva (vidi stavak 34. presude).

3. Većina je samo djelomično i površno razmotrila prigovor podnositeljice zahtjeva. Propustila je razmotriti drugo pitanje. Također je propustila utvrditi jesu li učinci tumačenja domaćeg prava od strane Vrhovnog suda spojivi s Konvencijom, odnosno je li u ovom predmetu rješenje Vrhovnog suda, kojim je revizija podnositeljice zahtjeva proglašena nedopuštenom, samo po sebi neopravdano ograničilo pravo podnositeljice zahtjeva na pristup sudu, što je srž prigovora podnositeljice zahtjeva (vidi, među ostalim, *Zubac protiv Hrvatske* [VV], br. 40160/12, stavak 81., 5. travnja 2018.). Višegodišnja je utvrđena praksa da, kada utvrdi da je došlo do povrede, Sud može odlučiti razmotriti samo određena pitanja koja iznese podnositelj zahtjeva. Druga pitanja može odbaciti s obrazloženjem da „nije potrebno ispitivati je li došlo do povrede ...”. No to ne vrijedi za pitanje u pogledu kojeg Sud utvrdi da nije došlo do povrede. Ako utvrdi da nije došlo do povrede Konvencije u određenom predmetu, Sud ima obvezu razmotriti sva pitanja koja iznese podnositelj zahtjeva. Većina je to propustila učiniti u ovom predmetu.

4. Da bismo to stavili u odgovarajući kontekst, treba ponoviti da se u ovom predmetu ograničenje *ratione valoris* nametnuto podnositeljici zahtjeva temeljilo ne samo na zakonodavstvu, već i na sudskoj praksi koja je, prema tvrdnji Vlade, višegodišnja (vidi stavak 39. presude)¹. No do

1. Vlada je priložila niz presuda Vrhovnog suda koje potkrjepljuju njezinu tvrdnju. No sve te presude, osim jedne, donesene su nakon presude u predmetu podnositeljice zahtjeva.

1. veljače 2010. u predmetima sličnima predmetu podnositeljice zahtjeva Vrhovni sud pozivao se na članak 37. stavak 2. i na temelju njega razmatrao tužbe za utvrđivanje prava vlasništva i izdavanje tabularne izjave kao jedan zahtjev (vidi stavke 19. i 43. presude). U rješenju br. 807/08-2 od 1. veljače 2010. Vrhovni sud odstupio je po prvi put od svoje prethodne sudske prakse i razmatrao zahtjeve za utvrđivanje prava vlasništva i izdavanje tabularne isprave kao dva odvojena zahtjeva (vidi stavak 20. presude). U rješenju br. 339/08-2 od 29. travnja 2010., manje od tri mjeseca kasnije, Vrhovni sud ponovno je razmatrao tužbene zahtjeve za utvrđivanje prava vlasništva i izdavanje tabularne isprave kao jedan zahtjev (vidi stavak 19. presude). Zatim se 10. svibnja 2010. u rješenju Rev-1021/08-2 Vrhovni sud vratio na postupanje s tužbenim zahtjevima za utvrđivanje prava vlasništva i izdavanje tabularne izjave kao s dvama odvojenim zahtjevima (vidi stavak 20. presude). Sudeći po sudskoj praksi koju je priložila Vlada, nakon tog rješenja Vrhovni sud nastavio je primjenjivati taj pristup (vidi stavak 43. presude). No Vrhovni sud ni u jednoj od tih presuda nije najavio ni/ili potkrijepio i obrazložio razloge promjene svog pristupa.

5. Uzimajući u obzir promjene u domaćem pravosuđu, suglasni smo s većinom da je u ovom predmetu riječ o promjeni sudske prakse Vrhovnog suda (vidi stavak 44. presude). No ne smije se zanemariti činjenica da ta pravosudna promjena nije bila očigledna i da se odvijala određeno razdoblje (najmanje tri mjeseca i 15 dana) tijekom kojeg je predmet podnositeljice zahtjeva bio u tijeku pred Vrhovnim sudom. U tom su razdoblju donesena samo dva rješenja sukladna s ishodom predmeta podnositeljice zahtjeva, a između njih doneseno je i jedno proturječno rješenje. To ukazuje na nesustavan pristup Vrhovnog suda tumačenju zakonom utvrđenih zahtjeva za utvrđivanje vrijednosti predmeta spora i, slijedom toga, dopuštenosti revizije. Stoga se ne može tvrditi, kao što to čini Vlada, da je sudska praksa primijenjena u ovom predmetu bila višegodišnja u predmetnom razdoblju (vidi stavak 39. presude). Također je očito da nije uvijek moguće utvrditi jasnu razliku između različitih pristupa sličnim pravnim i činjeničnim okolnostima te promjene sudske prakse.

6. Sud je razvio relativno opsežnu sudsku praksu u pogledu različitih pristupa istom pravnom pitanju otvorenom u sličnim činjeničnim okolnostima, odnosno proturječnih sudskih odluka, i stoga je imao priliku donijeti presudu o uvjetima u kojima su proturječne odluke domaćih sudova najvišeg stupnja – bilo istoga suda ili različitih sudova posljednjeg stupnja ili dvije različite vrste suda pred kojima se istodobno traži donošenje presude o istom pravnom pitanju – kršile zahtjeve povezane s poštenim suđenjem sadržane u članku 6. stavku 1. Konvencije (za detaljan pregled mjerodavne sudske prakse vidi *Nejdet Şahin i Perihan Şahin protiv Turske*,

Stoga je, da bi provjerio tvrdnje stranki, Sud sam ispitao praksu Vrhovnog suda dostupnu na njegovoj službenoj internetskoj stranici.

br. 13279/05, stavci 49. – 95., 20. listopada 2011.). No sudska praksa Suda o uvjetima u kojima se promjena sudske prakse smatra povredom prava na pristup sudu i/ili zahtjeva povezanih s poštenim suđenjem sadržanih u članku 6. stavku 1. i dalje je nepotpuna i tek u svojim začecima.

7. Većina je u ovom predmetu propustila uzeti u obzir i tu ograničenu sudska praksu. Time je predmet svela tek na izjavu da „kada to nije proizvoljno ili očigledno nerazumno, domaći sudovi imaju diskrecijske ovlasti koje im omogućuju promjenu sudske prakse, osobito u državama (kao što je Hrvatska) sa sustavom pisanog prava koje u teoriji nisu vezane presedanima” (vidi stavak 44. presude) te na upućivanje na usporedbu s predmetima *Borg protiv Malte* (br. 37537/13, stavak 111., 12. siječnja 2016.) i *Petro-M SRL i Rinax-TVR SRL protiv Republike Moldavije* ((odl.), br. 44787/05, stavci 15 – 21., 28. ožujka 2017.). Većina je potpuno zanemarila da se ni u jednom od ta dva predmeta ne bavi mogućim narušavanjem načela pravne sigurnosti u kontekstu prava na učinkoviti pristup sudu. U predmetu *Borg* (prethodno citiran) bavi se promjenom tumačenja sudske prakse Europskog suda za ljudska prava od strane Vrhovnog suda za koju se u predmetu *Dimech protiv Malte* (br. 34373/13, stavak 68., 3. travnja 2015.), pozivajući se na predmet *Borg*, utvrdilo da ta promjena sama po sebi ne može otvoriti pitanje pravne sigurnosti na domaćoj razini. U predmetu *Petro-M SRL i Rinax-TVR SRL* (prethodno citiran) bavi se pitanjem zakonitosti iz članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju pozivajući se na predmet *Borg*. No moldavski bi predmet trebalo usporediti s predmetima *Brezovec protiv Hrvatske* (br. 13488/07, stavci 59. – 68., 29. ožujka 2011.) i *Saghinadze i drugi protiv Gruzije* (br. 18768/05, stavci 116. – 118., 27. svibnja 2010.), u kojima je Sud primijenio drugačiji pristup sličnom pitanju i utvrdio povredu članka 1. Protokola br. 1 zbog izostanka predvidljivosti. U njima je Sud utvrdio da su rješenja u kojima nije navedeno razumno obrazloženje odstupanja od postojeće sudske prakse nepredvidljiva i ukazuju na proizvoljnost te su samim time i nezakonita. Stoga je pravosudna vrijednost prethodnih dvaju predmeta, na koje se većina pozvala kao na dva izričita izvora za rješavanje ovog predmeta, u najmanju ruku upitna.

8. Većina je nadalje propustila potkrijepiti svoje zaključke te čak nije ni nastojala to učiniti, već je samo iznijela da „nakon ispitivanja okolnosti Sud presuđuje da nije došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije” (vidi stavak 45. presude). Naposljetku, većina je očito u teoriji zaključila da promjena sudske prakse za razliku od različitih pristupa, odnosno proturječnih odluka, ne može stvoriti pravnu nesigurnost (vidi stavak 44. presude) iako činjenice u ovom predmetu ukazuju na upravo suprotno.

9. Ovdje je važno ponoviti da sudovi mogu odstupiti od svoje dobro utvrđene sudske prakse pod uvjetom da pruže dobre i uvjerljive razloge za to (vidi *Hoare protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (odl.), br. 16261/08, stavak 54., 12. travnja 2011.). Zapravo bi neodržavanje dinamičnog i

prosudbenog pristupa moglo dovesti do otežavanja reformi ili poboljšanja, što bi bilo protivno pravilnom djelovanju pravosudnog sustava (vidi *Atanasovski protiv bivše jugoslavenske republike Makedonije*, br. 36815/03, stavak 38., 14. siječnja 2010.). Sud je istaknuo da ne postoji stečeno pravo na dosljednost sudske prakse (vidi *Unédic protiv Francuske*, br. 20153/04, stavak 74., 18. prosinca 2008.). No pri odstupanju od utvrđene sudske prakse radi poštivanja načela pravne sigurnosti u skladu s vladavinom prava (vidi *Brumărescu protiv Rumunjske* [VV], br. 28342/95, stavak 61., ECHR 1999-VII) sudovi moraju jasno obrazložiti svoje odluke u mjeri u kojoj će omogućiti budućim tužiteljima da razumno predvide kako bi nove pravne promjene mogle utjecati na njihov predmet (vidi *Tripčevići protiv Crne Gore*, br. 80104/13, stavak 42., 7. studenoga 2017., *C.R. protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 20190/92, stavak 34., 22. studenoga 1995., *Gorou protiv Grčke* (br. 2) [VV], br. 12686/03, stavak 38., 20. ožujka 2009., i *Atanasovski*, prethodno citirano, stavak 38.). Time se, među ostalim, jamči određena stabilnost u pravnim situacijama i pridonosi se povjerenju javnosti u sudove (vidi *mutatis mutandis, Štefānicā i drugi protiv Rumunjske*, br. 38155/02, stavak 38., 2. studenoga 2011.).

10. Postojanje utvrđene sudske prakse trebalo bi se uzeti u obzir u ocjeni opsega obrazloženja koje se mora pružiti u određenom predmetu (vidi, *mutatis mutandis, Gorou protiv Grčke* (br. 2), prethodno citirano, stavak 38., i *Atanasovski*, prethodno citirano, stavak 38.). S time u vezi mora se napomenuti da Vrhovni sud ni u jednom rješenju navedenom u stavku 20. presude nije obrazložio temelj na kojem je donio zaključak da se tužbeni zahtjevi za utvrđivanje prava vlasništva i izdavanje tabularne izjave temelje na različitim odnosno istim pravnim i činjeničnim osnovama. Točnije, nije naveo razloge za odstupanje od svoje prethodne sudske prakse (usp. s predmetom *Hoare*, prethodno citirano, stavak 56., i *Atanasovski*, prethodno citirano, stavak 38.). Vrhovni sud čak je i propustio otvoreno navesti da odstupa od svoje utvrđene sudske prakse. U tom se smislu mora istaknuti razlika između ovog predmeta i predmeta *Hoare protiv Ujedinjenog Kraljevstva* i *C.R. protiv Ujedinjenog Kraljevstva* jer je u tim predmetima pravna promjena koja je utjecala na tužitelje „dosegla stupanj u kojem je priznavanje te promjene na sudovima već bilo razumno predvidljivo” (vidi *Hoare*, prethodno citirano, stavak 54.). Osim toga, ta predvidljivost proizlazi iz jasnog sudske obrazloženja s obzirom na to da „sudovi mogu odstupiti od svoje dobro utvrđene sudske prakse pod uvjetom da pruže dobre i uvjerljive razloge za to” (ibid.). Izostanak obrazloženja u rješenju Vrhovnog suda narušio je načelo pravne sigurnosti u ovom predmetu. U takvim okolnostima nije se moglo očekivati da će podnositeljica zahtjeva ne samo predvidjeti promjenu sudske prakse, već i prepoznati da je već došlo do te promjene sudske prakse i tome prilagoditi svoje postupanje.

11. Osim u slučaju očigledne proizvoljnosti, uloga Suda nije dovodenje u pitanje tumačenja domaćeg prava od strane domaćih sudova (vidi, primjerice, *Adamsons protiv Latvije*, br. 3669/03, stavak 118., 24. lipnja 2008.). No uloga Suda jest utvrđivanje jesu li učinci takvog tumačenja spojivi s Konvencijom (vidi, primjerice, *Zubac*, prethodno citirano, stavak 81.). S obzirom na prethodno navedeno, kao što smo već naglasili, većina je propustila utvrditi je li u ovom predmetu rješenje Vrhovnog suda, kojim je revizija podnositeljice zahtjeva proglašena nedopuštenom i koja je samim time odlučujuća u pogledu prava podnositeljice zahtjeva na pristup Vrhovnom sudu, neopravdano ograničilo njezino pravo na pristup sudu (vidi prethodni stavak 3.).

12. Postojanje ograničenja *ratione valoris* na pristup žalbenom sudu nije samo po sebi nespojivo s Konvencijom. U ovom je predmetu Sud zapravo trebao utvrditi je li karakter predmetnog ograničenja i/ili način njegove primjene spojiv s Konvencijom (vidi, *mutatis mutandis*, *Vrbica protiv Hrvatske*, br. 32540/05, stavak 66., 1. travnja 2010.). To posebice znači da se Sud mora uvjeriti da bi primjenu takvog ograničenja podnositelj zahtjeva mogao smatrati predvidljivom imajući u vidu mjerodavno zakonodavstvo i sudsku praksu te specifične okolnosti predmeta (vidi *Osu protiv Italije*, br. 36534/97, stavak 35., 11. srpnja 2002., *Vrbica*, prethodno citirano, stavak 72., i *Majski protiv Hrvatske* (br. 2), br. 16924/08, stavak 69., 19. srpnja 2011.). U novijoj presudi Velikog vijeća Sud je naglasio da pridaje posebnu važnost pitanju može li se postupak koji treba primijeniti za reviziju smatrati predvidljivim sa stajališta stranke u parnici. Za ispunjavanje kriterija predvidljivosti u pogledu ograničenja pristupa višem sudu važne su dosljedna domaća sudska praksa i dosljedna primjena te prakse (vidi *Zubac*, prethodno citirano, stavci 85., 87. – 89.). Kao što smo pokazali u prethodnom stavku 5., primjena prava u predmetnom razdoblju nije bila takva da bi podnositeljici zahtjeva mogla osigurati predvidljivost. Nesustavan pristup Vrhovnog suda uz izostanak bilo kakvog prethodno opisanog razumnog obrazloženja oduzeo je podnositeljici zahtjeva mogućnost predviđanja je li ispunila zakonske zahtjeve za podnošenje revizije. Ograničenje prava podnositeljice zahtjeva na pristup Vrhovnom sudu stoga nije ispunilo zahtjeve koje je Veliko vijeće utvrdilo u svojoj novijoj sudskoj praksi.

13. Sud je već u više navrata smatrao da se pravo na pošteno suđenje zajamčeno u članku 6. stavku 1. Konvencije mora tumačiti u kontekstu vladavine prava čiji je jedan od temeljnih aspekata načelo pravne sigurnosti, prema kojem bi sve stranke u parnici trebale imati učinkovito pravno sredstvo koje im omogućuje ostvarivanje njihovih građanskih prava (vidi *Béleš i drugi protiv Češke Republike*, br. 47273/99, stavak 49., 12. veljače 2003.).

14. U ovom je predmetu podnositeljica zahtjeva stavljena u nesiguran položaj (vidi prethodne stavke 4. i 5.) u kojem nije mogla znati s razumnom

sigurnošću koje je pravno sredstvo učinkovito – revizija ili ustavna tužba. Sud je dosljedno smatrao da se, prije podnošenja prigovora protiv Hrvatske, da bi poštivali načelo supsidijarnosti, u načelu od podnositelja zahtjeva traži da daju Ustavnom sudu Republike Hrvatske, kao najvišem sudu u Hrvatskoj, mogućnost ispravljanja njihove situacije (vidi *Orlić*, prethodno citirano, stavak 46., *Čamovski protiv Hrvatske*, br. 38280/10, stavak 27., 23. listopada 2012., *Bajić protiv Hrvatske*, br. 41108/10, stavak 66., 13. studenoga 2012., *Remetin protiv Hrvatske*, br. 29525/10, stavak 81., 11. prosinca 2012., *Taburk protiv Hrvatske*, br. 31360/10, stavak 29., 11. prosinca 2012., *Damjanac protiv Hrvatske*, br. 52943/10, stavak 70., 24. listopada 2013., i *Šimecki protiv Hrvatske*, br. 15253/10, stavak 29., 30. travnja 2014.)

15. No ustavna tužba može se podnijeti tek nakon urednog iscrpljivanja svih prethodnih pravnih sredstava, uključujući reviziju Vrhovnom sudu u parničnom postupku, pod uvjetom da je takva revizija predviđena mjerodavnim odredbama o parničnom postupku. Stoga se podnositeljica zahtjeva našla u situaciji u kojoj je jedini način na koji je mogla osigurati ispunjenje odredbe o iscrpljivanju domaćih pravnih sredstava bilo istodobno podnošenje revizije Vrhovnom sudu i podnošenje ustavne tužbe. No takvo se postupanje ne može smatrati spojivim s načelom pravne sigurnosti (vidi, primjerice, *Běleš i drugi*, prethodno citirano, stavak 64.).

16. S obzirom na prethodno navedena razmatranja ne možemo se složiti s većinom. Jamstva koja proizlaze iz članka 6., a neodvojivo su povezana s poštovanjem vladavine prava, nameću domaćim sudovima obvezu provedbe pravnih promjena uz odgovarajuće obrazloženje, čime se omogućuje da tužitelji budu ukorak s promjenama. Stoga smatramo da rješenje Vrhovnog suda, u kojem se revizija podnositeljice zahtjeva proglašava nedopuštenom i u kojem nije istaknuto da je riječ o promjeni mjerodavne sudske prakse te koje stoga ne sadrži odgovarajuće obrazloženje, nije sukladno načelu pravne sigurnosti. Takva situacija narušila je samu bit prava podnositeljice zahtjeva na pristup sudu i/ili prava na pošteno suđenje zajamčenih u članku 6. stavku 1. Konvencije (usp. *Petko Petkov protiv Bugarske*, br. 2834/06, stavci 33. – 34., 19. veljače 2013., i *District Union of Ilfov Cooperative Society protiv Rumunjske*, br. 16554/06, stavci 49. i 50., 16. rujna 2014.). Sukladno tome, za razliku od većine mi smatramo da je u ovom predmetu došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije.

17. U zaključku bismo htjeli naglasiti da je, u razdoblju u kojem se mnogi sudovi na nacionalnoj i međunarodnoj razini suočavaju s prevelikim brojem predmeta te su iznimno preopterećeni i stoga u iskušenju da ograniče pristup strogim tumačenjem zakonodavstva ili internim poslovnicima kojima se uređuje dopuštenost predmeta, iznimno važno da sve promjene sudske prakse koje izravno ili neizravno dovode do ograničavanja prava na pristup sudu provedu transparentno uz odgovarajuće obrazloženje kako bi se osigurala usklađenost s jamstvima iz članka 6. i

kako bi se strankama u parnici omogućilo donošenje odluka o pokretanju sudskih postupaka uz dovoljnu razinu predvidljivosti i na temelju jasnih kriterija.

© 2017 Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava

Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava provjerio je točnost prijevoda, te proveo lekturu i pravnu redakтуру istoga.